

Hvorfor madrigalkomedien er interessant!

Perspektiv på en genre mellem stolene

Eva Sommestad Holten

Da jeg som scenograf og teaterhistoriker, i forbindelse med mit arbejde med tidlig musik, faldt over madrigalkomedien, blev jeg virkelig forbløffet. Det er simpelthen en form som ikke er nævnt i nogen af mine tykke teaterhistorie-bøger, og som jeg aldrig havde hørt om. Det er en kanoniseret del af musik-historien, men ikke af teaterhistorien. For mig, der har en fod i begge lejre, er det derfor oplagt at vælge denne genre som teaterhistorien har overset, og som jeg ser en helt speciel teatermæssig potentiale i.

Problemet med madrigaler som basis for teater er, helt indlysende, at der altid skal være mange der synger – både kvinder og mænd. Det gik fint i intermedier, hvor en hel gruppe kunne være fx nymfer eller sirener – mænd klædt ud til kvinder og omvendt, hvis det var nødvendigt. Men i *commedia dell'arte*, med sit galleri af enkeltstående typer, blev det sværere. Hvordan kunne en hel gruppe spille Pantalone? Man mener at aktionen i madrigalkomedierne oftest mimes af dansere. Men der var mange mellemformer, fra koncert til decideret forestilling.

I dette perspektiv bliver udviklingen mod homofoni med én stemme med akkompagnement for én rolle uhyre logisk. Madrigalformen kunne i det lange løb ikke bruges i opera, hvor én specifik person gerne skulle inkarnere én rolle og disse roller selv skulle synges sine egne replikker.

Og dog: Jeg mener at polyfoni har en fantastisk dramatisk potentiale, som kan lignedes ved det man oplever i operaens ensembler. Sangerne slynger ”replikker” i et tæt væv, og temperaturen stiger. Men forudsætningen for, at temperaturen skal stige og at sangerne skal få en stærk dramatisk impuls er, mener jeg, at man synger på sit eget sprog.

At fokus i dag er mindre på dramaet, afspejles blandt andet lige præcis i, at man synger på originalsprog. Ikke kun mig, men også mange andre som arbejder med genren, begynder at diskutere konsekvenserne af dette. Fx arbejder operakomponisten Jonas Forssell lige nu på en doktordisputats som problematiserer, at have originalsprog som standard i moderne operapraksis.

Indenfor den tidlige musik blev det åbenbart, da italienske ensembler begyndte at melde sig på banen, at de, fordi de sang på sit eget sprog, havde en helt anden varme og langt mere drama i udtrykket. Jeg har afprøvet dette ved at oversatte en lang række lidt frække og sjove franske chansons til dansk og svensk. Effekten var forbløffende. Sangerne fik en direkte impuls til virkelig at ”sige” og mene det som de sang, og de brugte såmænd både fagter og blikke. De begyndte simpelthen, helt spontant, at agere og at fortælle en historie.

Ikke bare spontan men især systematiseret brug af gestik og bevægelse understøtter kommunikation. Her har vi endnu et punkt hvor moderne opera adskiller sig fra både historisk praksis og andre kulturers måde, altid at lade musikkens og tekstens udtryk og betydning forstærkes og føres videre i bevægelse. En af de interessante ting med barok-operaens renæssance er lige præcis, at man her meget mere bruger musikken som motor til skuespillerens fysiske aktion på scenen.

Jeg har i de sidste par år haft privilegiet at arbejde med en række koreografer som også virker som instruktører. Og jeg er virkelig blevet overbevist om den utrolige potentiale, der ligger i koreografisk bevægelse som integreret del af instruktionen. Her vil jeg specielt nævne Deda Christina Colonna's arbejde, som genskaber det retoriske, gestiske sprog, som under renæssance og barok var en selvfølge, ikke bare indenfor teater og maleri, men også i politik, domstole og kirke.

Som basis vil jeg altså lægge 1) at synges på sit eget sprog, 2) avanceret bevægelse - både som videreførelse af musikken og som kommunikativt sprog - og 3) fokus på dramatisk samspil. Jeg mener, at der i madrigalkomedierne findes den substans, der skal til for at fortælle en intim, kærlig og underholdende historie. Samtidig har vi potentialet til en helt speciel og avanceret elegance, der skyldes madrigalernes polyfone form.

Eva Sommestad Holten